

вітала вызваліцеляў з усходу. Каб радасьць была яшчэ мацнейшаю, усходнікі, што цалаваліся на плякатах з заходнебеларускімі братамі, не скідалі каскаў ды моцна трымалі вінтоўкі.

Футбол

Віталь Цыганкоў

Футбол і палітыка — дзьве рэчы, у якіх разьбіраюцца ўсе бяз вынятку. *Футбалістаў*, як і палітыкаў, зацята крытыкуюць людзі, якія самі ня могуць, вобразна кажучы, патрапіць па мячы. „Ты куды б’еш?“, „Ну што гэта за пас?“ і гэтак далей.

Па-ангельску *foot* — нага, а *ball* — мяч. *Футбол* быў і застаецца ў Беларусі самым масавым і папулярным відам спорту, хоць тут у нас няма такіх выдатных посьпехаў, як, напрыклад, у гандболе, цяжкай атлетыцы ці гімнастыцы. Дый беларускія заўзятары ніколі не вылучаліся такой адданасьцю і фанатызмам, як грузінскія альбо ўкраінскія. Нават у 1982 годзе трыбуны сталічнага стадыёну „Дынама“ не былі запоўненыя, хоць у тым годзе менскае „Дынама“ стала чэмпіёнам СССР.

У сярэдзіне 80-ых міліцыянты на стадыёне адбіралі ў маладых людзей бэзэсэраўскія сьцягі, як цяпер адбіраюць бел-чырвона-белыя. Беларуская міліцыя ўвогуле вылучалася нейкай асабліва тыповай для беларусаў строгасьцю. Міліцыянт мог — на стадыёне! — зрабіць заўвагу альбо нават затрымаць заўзятараў, якія, на ягоную думку, занадта гарача выяўлялі свае эмоцыі.

У пачатку 90-ых у юных фанатаў, далёкіх ад нацыяналізму пэтэвэшнікаў і школьнікаў, галоўным поклічам стала „Жыве Беларусь!“, якое яны пачалі скандаваць замест „Дынама—Мінск“. А галоўным і, на жаль, адзінкавым зорным часам беларускага *футболу* можна назваць перамогу нацыянальнай зборнай над чарадзямі гэтай гульні галяндцамі — адзін-нуль. Зрэшты, я ж казаў: кожны думае, што ён разьбіраецца ў *футболе* і палітыцы...

Фуфайка

Антаніна Хатэнка

Некалі па заходнебеларускіх вёсках кабеты фарсілі ў плюшавіках, аздобленых футравымі манто.

Шляхетна плыла мая матуля па вуліцы — як пава. А на стрэчу ёй — гэткія ж упэўненыя, годныя сялянкі-пані. І нікому было няўцям, што найлепей маладзіцы й дзецоку, на думку новай улады, пасуе *фуфайка*. Гэткая цёплая, зручная, без фасонаў і выкрутасаў, — аднолькавая на ўсіх *фуфайка*. Апрача, што вызваляе ад комплексаў і прэтэнзіяў. Унівэрсальная прыдумка новага ладу.

Здаецца, не засталася па вёсках і мястэчках людзіны, што ня ўлезла б, як у ракавіну, у *фуфайку*. У *фуфайцы* настаўнік або аграном — ужо не гнілая інтэлігенцыя, а паўнапраўны „член обшчства“. *Фуфайка* — як візытоўка ў „сьветлае будуччае“...

Фуфайка ганарыста ўскараскалася нават на дзіцячыя плечы. Нібыта прырасла да беларускае нацыянальнае паставы. І ўрэшце — відочна стала праяваю нашае маўклівае пакоры. *Фуфайка* дзе трэба — прыгорбіла, дзе належыць — прыхавала гордасьць стану.

Чалом, чалом савецкай вызваленчай *фуфайцы*! Сымбалю нашае аднолькавасці й прыніжанасці. Лягернаму ратунку ад сьцюжаў. Чалом вынаходніку самае перадавое ўніформы ў сьвеце — ватоўкі, якая пазбаўляе ад усялякага цяжару адметнасці, якая ўшчэнт вынішчае індывідуальнасць, непатрэбную „настайшчаму чалавеку“, вызваляе ад сябе самога.

І мы ў *фуфайцы* самі не свае. Надзіманья, а значыць — падманья.

Хабар

Сяргей Навумчык

Слова *хабар* паходзіць зь цюрскай мовы. *Хабар* у ХХ стагодзьдзі — гэта зусім ня тое, што было ў мінуўшчыне. Пляшка самагону брыгадзіру ад бабулькі, каб даў каня ўзараць соткі пад бульбу. Мех той самай бульбы ад брыгадзіра — начальніку рамонтнай майстэрні, каб па-за чаргой давёў да ладу трактар. Скрыня каньяку ці зуброўкі начальніку маскоўскага глаўку ад менскага міністра, каб уключылі ў плян дабудову якога-небудзь прамысловага гіганта. У падобных выпадках *хабар* выглядаў спосабам выйсьці зь лябірынтаў сацыялістычнай эканомікі, адміністрацыйнай сыстэмы ці так званана „самага справядлівага правасудзьдзя“. І ніхто ня кіне камень у маці, якая несла *хабар* пракурору, каб вызваліць несправядліва засуджанага сына.

Але было і інакш, і *хабарам* магла выступаць — пэўны факт — калекцыйная стрэльба за дзясяткі тысячаў рублёў, якую Машэраў ад ЦК КПБ падараваў Леаніду Брэжневу на ягоны чатырохзорны юбілей.

У апошнія пяць гадоў нашага стагодзьдзя ў *хабара* зьявілася слова-спадарожнік — такса. Любая паслуга — ці то паступленьне ў інстытут, ці то пазачарговае атрыманьне візавага штампіку ў пашпарце — мае свой дакладны грашовы эквівалент.

Заўважана, што *хабарніцтва* буяе там, дзе ўлада начальства, а ня ўлада закону.

Халява

Рыгор Барадулін

Бот складаецца зь перадоў, заднікаў, падэшвы, запяткаў, альбо абцасаў, і самае галоўнае — з *халявы*. *Халявы* могуць быць кароткімі і даўгімі, калянымі, наглянцаванымі, мяккімі ірховымі, суровымі іхтовымі. *Халявы*, можна сказаць, аблічча ботаў. Адсюль і прыказка: „*Відаць пана па халявах*“. А пра тое, калі ад ботаў толькі засталіся *халявы*, кажуць: „Пан у ботах, а сьлед босы“.

І на пачатку ХХ-га стагодзьдзя, і асабліва ў сярэдзіне яго адмысловую ўвагу шаўцы аддавалі *халявам*: каб сонечных зайчыкаў ганялі, як люстэркі — так патрабавалі заказчыкі.

Апошнім часам слова „*халява*“ было адарвана ад ботаў і пачало ўжывацца ў іншым сэнсе. *Халява* — значыць дармаўшчына. *На халяву* — гэта значыць на дурня напіцца, наесьціся, ці чым палатацца.

Ст’юардэсы любяць анекдот. Міжнародная лінія. Разносяць выпіўку, закусць... Падыходзіць ст’юардэса да саўка і прапануе выпіць ды падмацавацца. Ён у адказ: „Бабак няма“, і так некалькі разоў. Тады ст’юардэса зьявязалася